

۸۱ درصد کارشناسی ها به دوره های مهارتی نمی روند

زهرا رضانی
رئیس گروه آموزش مهارتی

داشتن مهارت لازم را می توان به مثابه کلید باز شدن قفل اشتغال برای فارغ التحصیلان دانشگاهی و حضورشان در بخش های مختلف کشور قلمداد کرد. کلیدی که نبود آن در طول سال های گذشته چالش های جدی برای بخش های مختلف در جذب نیروی کارآمد ایجاد کرد. البته در این میان نظام آموزش عالی نیز از حیث رویه رو شدن با جمعیت بالای فارغ التحصیلان بیکار زیر تیغ انتقادات رفت. موضوعی که بالاخره از اواسط دهه ۹۰، متولیان امر را ناچار به راه اندازی دوره های مهارتی برای دانشجویان در مقاطع و رشته های مختلف کرد. اتفاقی که در صورت برنامه ریزی درست و نظارت و ارزیابی میزان تأثیرگذاری آن، می تواند سهم مهمی در چالش تأمین نیروی انسانی برای عرصه های مختلف کشور داشته باشد. اتفاقی که امسال با توجه به نام گذاری شعار سال به نام «سرمایه گذاری برای تولید» می تواند به مثابه متولیان آموزش عالی و متولیان صنعتی و غیرصنعتی تبدیل شود؛ چرا که قطعاً سرمایه گذاری در حوزه تأمین نیروی انسانی ماهر در عرصه های مختلف، خود گام اول برای حرکت به سمت تولید خواهد بود. هرچند که در طول سال های گذشته هیچ گاه آن طور که باید اهمیت این مسئله از سوی متولیان درک نشده است، اما می طلبد تا امسال با در نظر گرفتن شعار سال، اهتمام مسئولان بیش از پیش شود؛ چرا که قطعاً بر اساس آمار منتشر شده از سوی خود وزارت علوم، مشارکت کمتر از ۱۰ درصدی دانشجویان کشور در دوره های مهارتی سال گذشته، رقمی نیست که بتواند نیاز کشور به این عرصه را تأمین کند.

رشد ۳۶ درصدی دوره های مهارتی ظرف یک سال
نگاهی به تعداد دوره های مهارتی برگزار شده در سال گذشته در قیاس با سال ۱۴۰۲ حاکی از رشد ۳۶ درصدی در این زمینه است. به طوری که سال ۱۴۰۳ در مجموع ۱۰ هزار و ۹۷۹ دوره مهارتی در دانشگاه های کشور برگزار شد اما این میزان برای ۱۴۰۲ به ۸ هزار و ۶۲۰ دوره می رسید. البته اگر ملاک را میانگین دوره ها در نظر بگیریم، باید عنوان کرد که رشد ۷ درصدی در این زمینه داشته ایم؛ چرا که میانگین تعداد دوره ها از ۱۰۶ در سال ۱۴۰۲ به ۱۱۴ در سال گذشته رسیده است. رقمی که هرچند روند صعودی داشته، اما نمی توان از آن به عنوان عملکرد قابل قبولی آن هم در شرایط امروز یاد کرد. از طرف دیگر رشد ۳ درصدی در میانگین تعداد شرکت کنندگان و رسیدن آن ها به تعداد ۳ هزار و ۶۰۴ شرکت کننده نشان می دهد که استقبال از حضور در این طرح ها آن طور که انتظار می رود نتوانسته جای خود را در میان دانشجویان باز کند. مسئله ای که شاید لازم باشد تا آسیب شناسی دقیق تری از چرایی اقبال دانشجویان از حضور در این دوره ها صورت بگیرد. البته در اینجا باید به این مسئله هم اشاره کرد که ملاک قرار دادن تعداد دوره های مشترک برگزار شده با صنعت رشد ۶۵ درصدی را تجربه کرده، رشدی که باعث شد تا میانگین تعداد این دوره ها از ۱۷ در سال ۱۴۰۲ به ۲۸ در سال گذشته برسد؛ با این حال همان طور که پیش تر هم اشاره کرد، هنوز فاصله زیادی را نقش آفرینی کامل صنعتی هادر این زمینه وجود دارد. رشد ۱۰ درصدی متوسط تعداد دوره های تخصصی و رسیدن آن ها به میانگین ۷۸ دوره در طول یک سال گذشته نشان می دهد که عمده تمرکز روی دوره های تخصصی گذاشته شده است؛ برای درک بهتر این مسئله کافی است میانگین ۳۶ دوره ای که تحت عنوان دوره های عمومی برگزار شده را ملاک قرار دهیم. هر چند همین دوره ها هم نسبت به سال ۱۴۰۲ با رشد ۲۴ درصدی همراه بوده اما قطعاً عمده تمرکز دانشگاه ها روی برگزاری دوره های تخصصی است.

صنایع در یک چهارم دوره های مهارتی سهم داشتند
بر اساس گزارش عملکرد سال گذشته حوزه ارتباط با جامعه و صنعت وزارت علوم سال گذشته در مجموع ۹۷ دانشگاه و پژوهشگاه در بحث ارتباط با صنعت مشارکت داشتند که در مجموع ۱۰ هزار و ۹۷۹ با مشارکت ۳۴۵ هزار و ۹۶۴ دانشجو برگزار شد. از این میان ۷۵ درصد دوره ها به صورت حضوری و ۲۵ درصد نیز به صورت غیر حضوری برگزار شده بود. همچنین سهم دوره های تخصصی نیز ۶۸ و سهم دوره های عمومی نیز ۳۲ درصد بوده است. در مقابل هم در مجموع ۲ هزار و ۶۳۷ دوره با مشارکت واحدهای صنعتی برگزار شده است، یعنی عملاً از کل دوره های برگزار شده تنها در ۲۴ درصد آن ها شاهد مشارکت بخش های صنعتی بوده ایم؛ مسئله ای که نشان می دهد هنوز فاصله چشمگیری تا نزدیکی دانشگاه و صنعت در کشور وجود ندارد؛ چرا که مشارکت فعالان صنعتی در یک چهارم دوره های برگزار شده، نمی تواند به معنی رفع نیازهای این بخش در تأمین نیروی انسانی ماهر باشد. اتفاقی که از حالا می طلبد تا تدابیر جدی تری از سوی مسئولان برای ترغیب فعالان صنعتی در این زمینه ایجاد شود.

خبری از دانشگاه های بنام نیست!

بر اساس گزارش منتشر شده از سوی وزارت علوم در مجموع ۹۸ دانشگاه شرکت کرده اند که این مسئله هم نشان می دهد هنوز بخش قابل توجهی از دانشگاه های دولتی هم حاضر به حضور در این طرح نیستند. اتفاقی که می طلبد برای سال جاری تغییرات قابل توجهی در این زمینه صورت بگیرد. از تعداد دانشگاه های شرکت کننده که بگذریم، وقتی اسامی دانشگاه هایی که از حیث تعداد دوره های مهارت افزایی در زمره برترین ها قرار می گیرند را مورد واکاوی قرار می دهیم، متوجه غیبت معنادار دانشگاه های مطرح کشور در بین ۱۰ دانشگاه اول می شویم. حتی در بین ۵ دانشگاه اول، نام هیچ دانشگاه پایتخت نشینی قرار ندارد. به طوری که رتبه اول دانشگاه ها به دانشگاه ملی ماهر با ۹۲۴ دوره می رسد. بعد از آن دانشگاه گیلان با ۷۱۴، دانشگاه رازی با ۶۰۸، سیستان و بلوچستان با ۵۹۴ و محقق اردبیلی با ۵۹۳ دوره قرار می گیرد. در رتبه های ششم و هفتم بالاخره دانشگاه های علم و صنعت با ۴۰۹ و علامه طباطبایی با ۴۰۶ دوره جا خوش کرده اند. موضوعی که نشان می دهد دانشگاه های مطرح کشور نتوانسته اند آن طور که باید مهارت افزایی را برای دانشجویان خود تمرین کنند.

دانشگاه تهران غایب دوره های مهارتی

واقعیت آن است که بررسی اسامی دانشگاه هایی که جز به برترین ها در روند برگزاری دوره های مهارتی بوده اند، این سؤال را ایجاد می کند که دانشگاهی مانند تهران که بالاترین بودجه عمومی را در اختیار دارد، چرا دوره مهارتی را برگزار نکرده یا در صورت برگزار شدن بر چه اساسی اطلاعاتی از آن در این گزارش وزارت علوم قرار ندارد؟ این موضوع در باره دانشگاه صنعتی شریف هم صدق می کند، هر چند که نام آن در لیست دانشگاه های مشارکت کننده وجود دارد، اما عملاً نتوانسته در بین ۱۰ دانشگاه برتر قرار بگیرد، آن هم در حالی که این دانشگاه به عنوان مهم ترین مرکز آموزش عالی کشور در عرصه فنی و

مهندسی شناخته می شود.

روزی ۲ دوره مهارتی در دانشگاه علم و فرهنگ؟

موضوع زمانی جالب تر می شود که بدانیم دانشگاه علم و فرهنگ به عنوان یک دانشگاه غیرانتفاعی با برگزاری ۵۸۷ دوره مشترک با واحدهای صنعتی، در رتبه اول قرار گرفته است! رقمی باورنکردنی که اگر آن را به نسبت ۳۶۵ روز سال هم در نظر بگیریم، باید عنوان کرد در این دانشگاه بدون تعطیلی روزانه ۱/۶ دوره مهارتی مشترک با صنعت برگزار شده؛ اتفاقی که چندان منطقی به نظر نمی رسد. البته بررسی آمار کلی مربوط به این دانشگاه هم نشان می دهد که وزارت علوم می ها باز هم در درج اطلاعات دقت لازم را نداشته اند؛ اتفاقی که پیش تر نیز در گزارش های مربوط به دفتر ارتباط با صنعت وزارت علوم وجود داشته است. به عبارت دقیق تر طبق این گزارش در مجموع ۵۱ دوره از سوی دانشگاه علم و فرهنگ برگزار شده که از این میزان ۴۹ دوره به صورت تخصصی و ۲ دوره نیز به صورت عمومی بوده است. یعنی عملاً تعداد دوره های برگزار شده این دانشگاه با تعداد دوره های مشارکت با صنعت هیچ سنخیتی ندارد. جالب اینجاست که در رتبه های دوم و سوم این بخش نیز دانشگاه شهید مدنی آذر با ۲۰۴ و دانشگاه ملی مهارت با ۱۸۵ دوره قرار می گیرند و بعد از دانشگاه کردستان با ۱۸۰ دوره، بالاخره نام یک دانشگاه پایتخت یعنی امیرکبیر به چشم می خورد که در مجموع ۱۳۶ دوره مشترک با صنعت داشته است. شاید در اینجا بد نباشد روسای دانشگاه های مطرح کشور به این سؤال پاسخ دهند که به چه دلیل صنایع بزرگ و کوچک حاضر به برگزاری دوره های مشترک با آن ها نیستند؟

۱۰ درصد دانشجویان در دوره های مهارتی شرکت کردند

قطعاً جامعه هدف دوره های مهارتی را باید دانشجویان مقاطع مختلف دانست؛ اما آمارها حکایت از بی رغبتی این قشر برای حضور در چنین دوره هایی دارد. شاید برای درک بهتر این مسئله کافی است تعداد ۳۴۵ هزار و ۹۴۶ نفری را که در این دوره ها مشارکت کرده اند را در کنار جمعیت ۳ میلیون و ۵۰۰ هزار دانشجویان کشور، آن گاه مشخص می شود که تنها ۱۰ درصد این جمعیت حاضر به مشارکت در این دوره ها شده اند. هر چند این ابعاد هم وجود دارد اما رانده شده به معنای آن است که بیش از ۳۴۵ هزار دانشجویی در این دوره ها مشارکت کرده اند و یا اینکه در مجموع دوره های برگزار شده، این میزان شرکت کننده را داشته ایم؟ طبیعتاً اگر معیار را شرکت کننده بگذاریم آن گاه دیگر شرایط متفاوت می شود؛ چرا که یک نفر می تواند در چندین دوره مشارکت داشته باشد؛ در این صورت قطعاً سهم دانشجویان از ۱۰ درصد هم کمتر خواهد بود.

مشارکت کمتر از ۲ درصد کارشناسی در دوره های مهارتی

با این حال بررسی جمعیت دانشجویی در مقاطع مختلف هم نشان می دهد که کارشناسی با مشارکت ۲۱۷ هزار و ۶۰۰ شرکت کننده در رتبه اول قرار می گیرد. بعد از آن ارشد با مشارکت ۶۱۷ هزار و ۸۰۰ شرکت کننده، کاردانی با ۲۷ هزار و ۳۰۰ و در نهایت هم دکتری با ۲۹ هزار و ۱۰۰ شرکت کننده هستند. اما اگر بخواهیم تعداد شرکت کنندگان را نسبت به جمعیت دانشجویی در هر کدام از این مقاطع در نظر بگیریم، باید عنوان کرد ۱۹ درصد کارشناسی، ۱۴ درصد کاردانی، ۲۳ درصد ارشد و ۳۴ درصد جمعیت دانشجویی دکتری در این دوره ها مشارکت کرده اند.

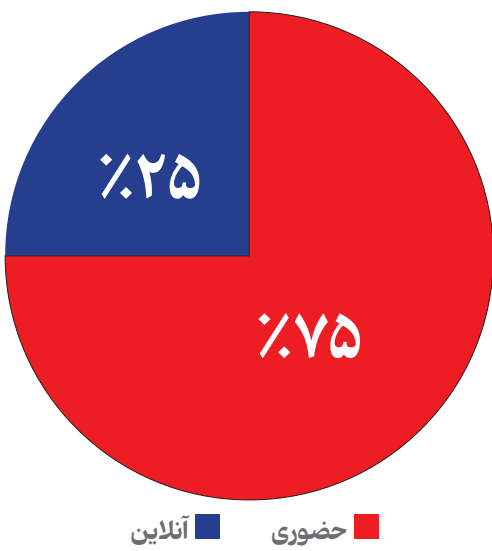
به ازای هر ۳۵۶ دانشجوی علوم انسانی یک دوره مهارتی

بررسی گروه های آزمایشی هم نشان می دهد که فنی و مهندسی با ۳ هزار و ۷۶۳ دوره برگزار شده، در جایگاه اول قرار دارد. بعد از آن علوم انسانی است که در طول یک سال گذشته در مجموع ۲ هزار و ۳۹۲ دوره برای دانشجویان آن برگزار شده و جایگاه سوم هم به علوم پایه با ۷۶۶ دوره می رسد. جایگاه چهارم در اختیار دانشجویان کشاورزی و دامپزشکی با ۳۶۹ دوره و در نهایت هم هنری ها با ۱۹۷ دوره قرار می گیرد. اما وقتی این دوره ها را در مقایسه با جمعیت این گروه ها قرار می دهیم، باید عنوان کرد که برای هر ۱۷۲ دانشجوی علوم پایه، ۲۲۴ دانشجوی کشاورزی، ۶۱۷ دانشجوی هنر، ۱۱۵ دانشجوی فنی و مهندسی و ۳۵۶ دانشجوی علوم انسانی یک دوره برگزار شده است.

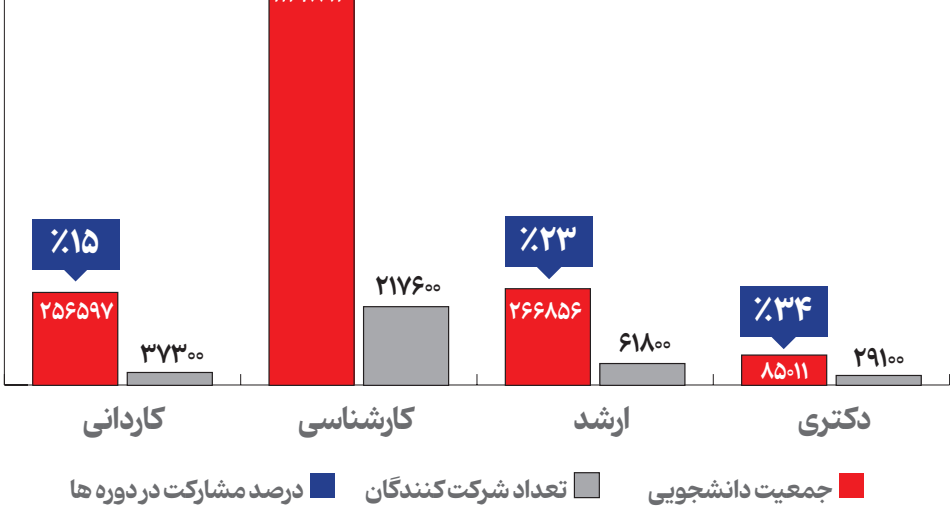
بی رغبتی به مجازی یا خلأ کیفیت دوره ها

با وجود اینکه دنیا بعد از کرونا تغییر مسیر قابل توجهی به سوی آموزش های غیر حضوری داشته تا جایی که حتی بعد از پایان همه گیری این بیماری، برگزاری دوره های مهارتی در این بستر همچنان رونق دارد، اما با نگاهی به آمار دوره های مهارتی در کشور باید عنوان کرد که دانشجویان دانشگاه های کشور ترجیح می دهند در دوره های حضوری شرکت کنند. به طوری که از مجموع دوره های برگزار شده، ۷۵ درصدشان به صورت حضوری و فقط ۲۵ درصد آن در بستر مجازی بوده است. موضوعی که البته می توان علل مختلف برای آن نام برد که ناآشنایی اساتید برای استفاده از این بستر، نامناسب بودن زیرساخت ها مانند سرعت اینترنت و... از جمله آن هاست. اما این مسئله را هم نمی توان کتمان کرد که امروز در دنیا شرکتی مانند «کوسرا» که از سوی تعدادی از اساتید دانشگاه استنفورد تلاش می کند تا شیوه های آموزشی جدید مهارتی را به صورت غیر حضوری به دانشجویان آموزش دهد و می طلبد تا در دوره های مهارتی که هدف آن همراه کردن دانشجویان با تحولات و آماده کردن آن ها برای حضور در بازار کار جدید است، خود روند برگزاری شیوه ها نیز دست خوش تغییرات جدی شود.

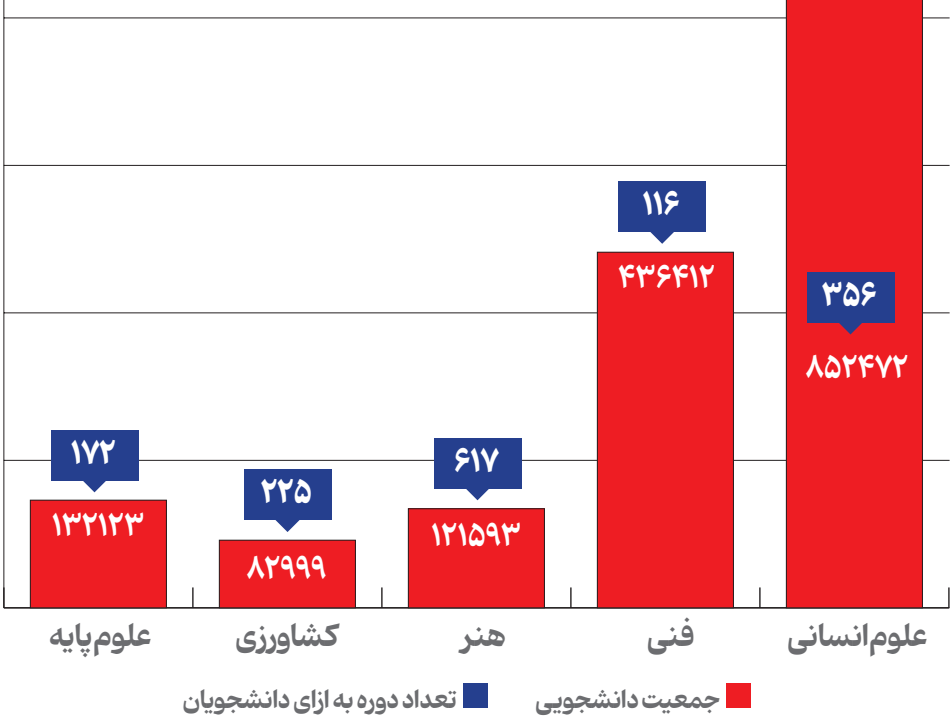
نحوه برگزاری دوره های مهارتی به تفکیک حضوری و غیر حضوری

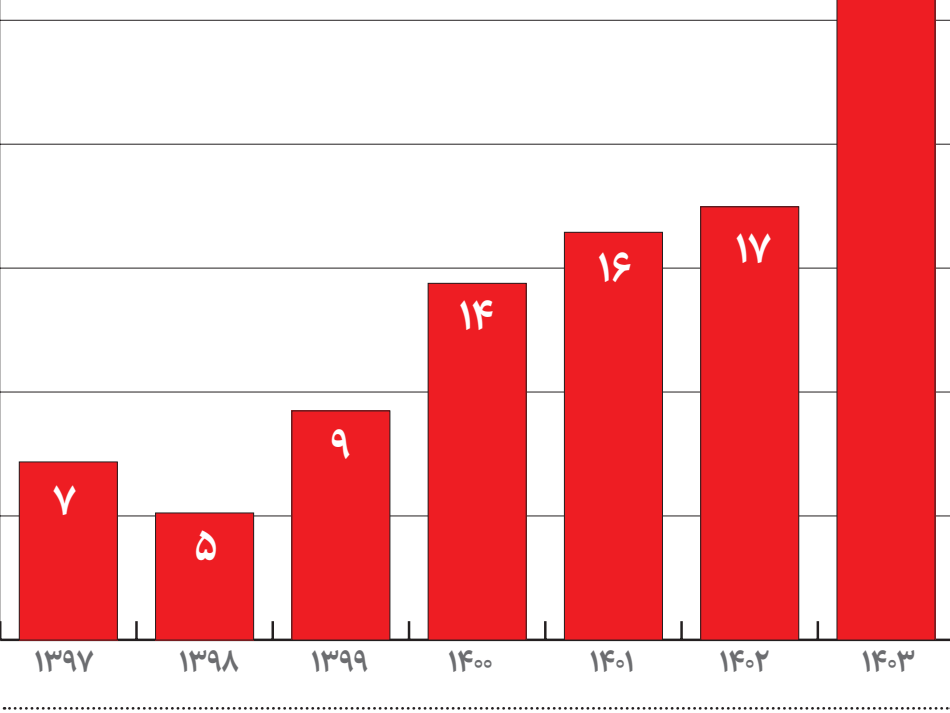
تعداد شرکت کنندگان در دوره های مهارتی به تفکیک مقطع تحصیلی

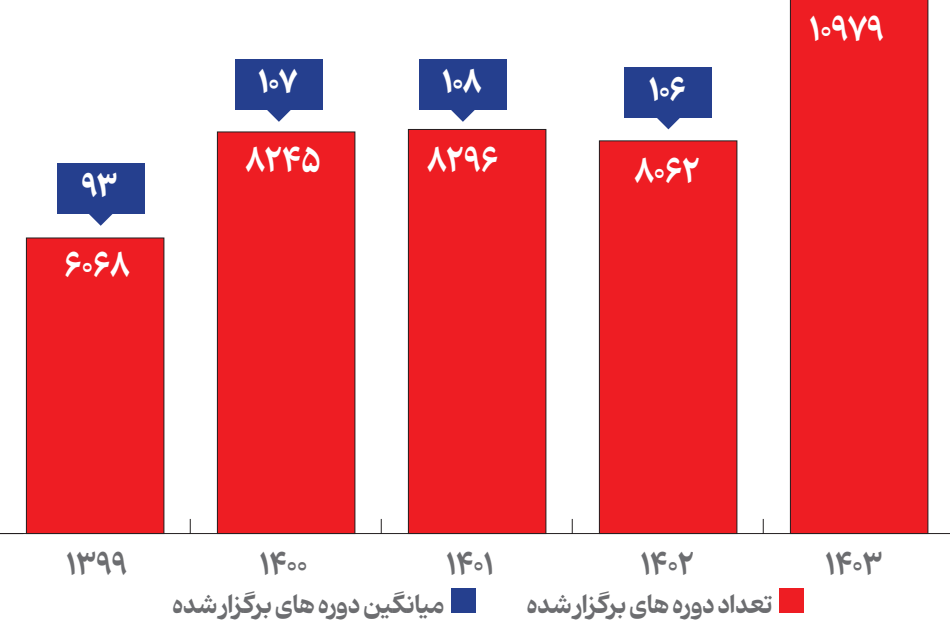
سهم جمعیت دانشجویی شرکت کننده در دوره ها به تفکیک گروه آزمایشی

میانگین تعداد دوره های مهارتی برگزار شده با مشارکت واحدهای صنعتی

تعداد دوره های برگزار شده به تفکیک سال

تعداد دوره های برگزار شده

میانگین دوره های برگزار شده